

Scheuchzerietea. In: J.H.J. Schaminée, E.J. Weeda & V. Westhoff. De vegetatie van Nederland. Deel 2. Plantengemeenschappen van wateren, moerassen en natte heiden. Opulus Press, Uppsala/Leiden: 263-286.

SCHAMINÉE, J.H.J., G.H.P. ARTS & V. WESTHOFF, 1995b. Littoreleeta. In: J.H.J. Schaminée, E.J. Weeda & V. Westhoff. De vegetatie van Nederland. Deel 2. Planten-

gemeenschappen van wateren, moerassen en natte heiden. Opulus Press, Uppsala/Leiden: 109-138.

VOO, E.E. VAN DER, 1965. De Drijvende egelskop. De Levende Natuur 68(1): 2-10.

VOO, E.E. VAN DER, 1973. Aeraal, milieu en sociologie van *Sparganium angustifolium* Michaux. Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum.

WEEDA, E.J., J.H.J. SCHAMINÉE & L. VAN DUUREN, 2000. Atlas van plantengemeenschappen in Nederlanden. Deel 1: Wateren, moerassen en natte heiden. KNNV-Uitgeverij, Utrecht.

WEEDA, E.J., R. WESTRA, CH. WESTRA & T. WESTRA, 1994. Nederlandse oecologische Flora. Wilde planten en hun relaties 5. IVN, Amsterdam.

R E C E N T V E R S C H E N E N

DUUREN L. VAN, G.J. EGGINK, J. KALKHOVEN, J. NOTENBOOM & A.J. VAN STRIEN (RED.), 2003. Natuurcompendium 2003. Natuur in cijfers. 494 pp. (inclusief cd-rom). CBS, Voorburg/RIVM, Bilthoven/Stichting DLO, Wageningen. U kunt het boek met cd-rom bestellen bij: KNNV-uitgeverij, Postbus 19320, 3501 DH Utrecht (tel. 030-2333544) voor € 9,95. Het Natuurcompendium is ook op het internet verschenen (www.natuurcompendium.nl) en wordt daar, tezamen met het Milieucompndium, regelmatig geactualiseerd.

Het Natuurcompendium bevat feiten en cijfers over de ontwikkeling van de Nederlandse natuur. Met behulp van tabellen, grafieken, kaarten en toelichtende teksten wordt de toestand van planten, dieren en landschappen beschreven en wordt informatie gegeven

over het gebruik en de beleving van de natuur en het natuurbeleid. De ontwikkelingen worden beschreven aan de hand van een aantal indicatoren. Het streven is dat alle indicatoren samen een goed beeld gaan geven van belangrijke ontwikkelingen in de natuur en het natuurbeleid. Het is de bedoeling om de indicatoren regelmatig te actualiseren. Er wordt onder meer ingegaan op de soortenrijkdom en de veranderingen hierin. Daarbij is aandacht voor de aantalontwikkeling van soorten, herintroducties en het voorkomen van exoten en plaagsoorten. Verder is aandacht voor verzuring, versnippering, vermessing, verdroging, de invloed van milieugevaarlijke stoffen en klimaatverandering en wordt ingegaan op de ontwikkeling van ecosystemen en het landschap en bodemgebruik. Op de bijgeleverde cd-rom staan van vrijwel alle in Nederland voorkomende soorten de wettelijke status, gegevens over zeldzaamheid en verspreiding, en de relatie met hun leefgebied.

BOEREN, J., H. VAN BUGGENUM, J. HERMANS, W. JANSEN, R. KLEUKERS & H. VAN KUIJK, 2003. Werkatlas Sprinkhanen en Krekels van Limburg. 44 pp. Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Maastricht/EIS-Nederland, Leiden. Meer informatie is te verkrijgen bij het bureau van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg (e-mail: bureau@nhgl.org, tel. 0475-386470). Het rapport ligt ook ter inzage bij het bureau en in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum Maastricht. In 2002 is de Sprinkhanenwerkgroep van het Na-

tuurhistorisch Genootschap en EIS-Nederland begonnen met het Atlasproject Sprinkhanen en Krekels van Limburg. Het doel is om de provincie zo volledig mogelijk te inventariseren op basis van kilometerhokken. Een eerste product van de werkgroep is de werkatlas. In de inleiding wordt het project kort beschreven en wordt onder meer verteld hoe u een bijdrage kunt leveren. Het project is met name gericht op kilometerhokken die niet of slecht onderzocht zijn. Deze liggen vooral buiten de grote natuurgebieden. Op een overzichtskaart staat aangegeven van welke kilometerhokken gegevens beschikbaar zijn (1990-2002). Het hoogste soortenaantal is tot nu toe gevonden op de Hamert en de Meinweg. Ook bevat de atlas informatie over determinatiesleutels, de wijze van inventariseren, en literatuur. Het grootste deel betreft echter de beschrijving van de in Limburg gevonden soorten. Per soort is een verspreidingskaartje opgenomen en worden habitat en verspreiding in Nederland en Limburg beschreven. Ook staat de zeldzaamheid vermeld en waar je het beste kunt gaan zoeken. Achter in het rapport volgt een beschrijving van verdwenen, te verwachten en geïntroduceerde soorten.

RIKSWATERSTAAT DIRECTIE LIMBURG, MAASTRICHT/RIZA, LELYSTAD. Welkom bij EHM. Ecologisch Herstel Maas online, maart 2003. 21 april 2003. <http://www.ecologisch-herstel-maas.nl>. "Ecologisch Herstel Maas" is een onderzoeksproject van RWS Directie Limburg in samenwerking met het RIZA. Doel van het project is kennis te vergaren over het ecosysteem de Maas ter ondersteuning van het beleid en beheer van deze rivier. Sinds 1992 zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd met een breed scala van onderwerpen, variërend van ecologie, hydrologie, morfologie en water- en waterbodembekwaliteit tot gebiedsspecifieke studies en ecologisch referentiestudies. De resultaten van deze studies worden gepresenteerd in een rapportenserie, die veelal ook in deze rubriek zijn besproken. Nu is ook een internetpagina gemaakt om meer bekendheid te geven aan het onderzoek en om informatie- en kennisuitwisseling te bevorderen. Hoofdbestanddeel van de internetpagina zijn de onderzoeksresultaten, die naar onderwerp zijn ingedeeld. Meer gedetailleerde informatie is te vinden in

de samenvattingen van de rapporten die opgehaald kunnen worden. Verder zijn onder meer een algemene beschrijving van de Maas, beleids- en beheersaspecten, natuurontwikkelingsprojecten op de internetpagina te vinden. Ook is er een plek om reacties te geven.

VERHEGGEN, L., 2002. HAZELMUISINVENTARISATIE 2001. Een onderzoek naar de verspreiding van nesten in actuele en potentiële leefgebieden in Zuid-Limburg. 104 pp. VZZ-rapport 2001.31. Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Arnhem & Natuurbalans-Limes Divergens, Nijmegen. In opdracht van de Expertisecentrum van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen. Te bestellen door overmaking van € 20,- (€ 15,- leden VZZ) + € 2,50 verzendkosten op bankrekeningnummer 203737 t.n.v. Penningmeester VZZ. Vermeldt hierbij de titel en uw naam en adresgegevens. Meer informatie op internetpagina: www.vzz.nl, of via e-mail: zoogdier@vzz.nl en tel. 026-3705318. Het rapport is ook in te zien in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

Sinds 1997 worden op kleine schaal en sinds 2000 op meer structurele schaal noodmaatregelen uitgevoerd om de kernleefgebieden van de Hazelmuis in Zuid-Limburg veilig te stellen. Het ontbrak echter aan een actueel overzicht van het gehele potentiële leefgebied. Daarom is in 2001 een inventarisatie uitgevoerd met als doel meer informatie te verzamelen over de status van de soort en de begrenzing van het actuele leefgebied. In totaal zijn 41 telgebieden onderzocht waarin de laatste 10-15 jaar Hazelmuisen zijn waargenomen of waar nog goede potenties voor de soort aanwezig waren. In 2001 zijn in totaal 237 nesten gevonden, waarvan in 38 daadwerkelijk Hazelmuisen zijn gevonden. De tellingen bevestigen een achteruitgang van de soort en de status als *bedreigd* op de Rode Lijst. Het rapport behandelt onder meer de historische verspreiding van de soort, de beschrijving van de telgebieden en de onderzoeksmethode. Verder gaat het in op de verspreiding in 2001. Het rapport sluit af met een prioritering in aandachtsgebieden voor noodmaatregelen en aanbevelingen voor vervolgonderzoek. De resultaten zullen worden meegenomen in het Beschermingsplan Hazelmuis dat momenteel wordt opgesteld.

CROMBAGHS, B. & W. BOSMAN (RED.), 2003. Nieuwsbrief Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad nr. 4(1). 16 pp. In opdracht van de Provincie Limburg, Maastricht en het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Eindhoven. De Nieuwsbrief is aan te vragen bij mw. Heuts van het secretariaat van de afdeling Groen, provincie Limburg, tel. 043-3899944 (mmj.heuts@prvlimburg.nl) of is in te zien in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum Maastricht. U kunt het ook ophalen van de internetpagina: www.limburg.nl. Ga dan naar 'wat doen we' - 'groen' - 'soortenbescherming'. Deze nieuwsbrief wordt uitgebracht om iedereen

op de hoogte te houden van de voortgang van het soortenbeschermingsproject Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad, waarvan de maatregelen gedurende de periode 2000-2004 worden uitgevoerd. In deze nieuwsbrief aandacht voor onderzoek naar de Vroedmeesterpad en de Geelbuikvuurpad in 2002, de actuele stand van zaken betreffende de aanleg van basishabitats en een beschrijving van een excursie naar een Geelbuikvuurpadiotoop net over de grens in Duitsland. In de rubriek "beleidsmakers, beheerders en vrijwilligers aan het woord" komen dit maal Lei Heijkers van de afdeling Groen van de provincie en Maurice Merken van de vogelwerkgroep Bemelen aan het woord.

BOVEE, R., L. VERBEEK, P. STIJNEN & J. UMELS, 2003. Kerkuilen. Inventarisatie in Limburg. Verslag 2002. 39 pp. Vogelstudiegroep Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Roermond. Het rapport ligt ter inzage bij het Bureau van het Natuurhistorisch Genootschap in Roermond en in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Meer informatie is te vinden op de internetpagina van de Landelijke Kerkuilenwerkgroep. Het internetadres is: www.uilen.org.

Het rapport opent met een bespreking van het broedseizoen van de Kerkuil in 2002. Vervolgens worden voor de regio's Noord-, Midden- en Zuid-Limburg de resultaten van de inventarisaties besproken. In 2002 zijn in Limburg maar liefst 161 broedparen vastgesteld, net iets minder dan in 2001. Het verslag geeft ook een overzicht van de pluisgegevens van de Kerkuil in Limburg. Dit geeft een beeld van het menu van de soort. Interessant is de "bijvangst" van een kolonie Grootoorvleermuizen in de kerk van Posterholt. Met de Steenuil gaat het, in tegenstelling tot de Kerkuil, niet goed. Vandaar dat extra aandacht aan deze soort wordt besteed en informatie is opgenomen over de kersverse Steenuilen Werkgroep Limburg. Om ongelukken tijdens het ophangen en controleren van de kasten te voorkomen,

bevat het verslag richtlijnen om deze te voorkomen. Ook dit maal is weer een overzicht van de resultaten van de Kerkuiltellingen in Belgisch Limburg opgenomen.

DRIES, L. 2002. Natura 2000 in Vlaanderen. Een schakel in een Europees netwerk. 56 pp (+overzichtskaart). Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, afdeling Natuur, i.s.m. WWF en Natuurpunt, Brussel. De brochure is gratis te bestellen het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur, Graaf de Ferrarisgebouw, Koning Albert II-laan 20 bus 8, 1000 Brussel, tel: 0032 - (0)2 5537883. De brochure ligt ook ter inzage in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde gebieden, en is het resultaat van de in 1992 door Europa goedgekeurde Habitatrichtlijn. Vlaanderen is hierbij één van de weinige gewesten of lidstaten waarvan de aanwijzing van deze gebieden bijna geheel is afgerond. De brochure beoogt geïnteresseerde burgers beter inzicht te geven in de doelstellingen van de Europese natuurbehoudsrichtlijnen en het Europees netwerk van Natura 2000-gebieden in Vlaanderen. Dit netwerk is opgebouwd uit Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden. Deze Europese richtlijnen zijn de belangrijkste instrumenten van het Europese natuurbeleid en hebben als doel de biodiversiteit in de Europese Gemeenschap te behouden evenals de leefgebieden van bedreigde soorten. De bepalingen moeten door iedere lidstaat worden omgezet in eigen wetgeving. De brochure gaat onder meer in op de nodige beschermings- en beheersmaatregelen die de implementatie van de

richtlijnen met zich meebrengen en geeft een overzicht van de gebieden die zijn aangemeld. Ook wordt aangegeven voor welke soorten en habitats het grondgebied van Vlaanderen belangrijk is. Een handige losbladige kaart geeft een overzicht van de Natura-2000-gebieden in Vlaanderen.

PETERS, B. & A. VAN WINDEN, 2002. Verborgene valleien in de ENCI-groeve. Advies afwerkingsplan. 66 pp. Bureau Drift, Bureau Strooming, Beek-Ubbergen. Prijs € 18,-. Nadere informatie bij Bureau Drift, e-mail: bartpet@ision.nl, tel. 024-3502727. Er ligt ook een exemplaar in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum Maastricht ter inzage.

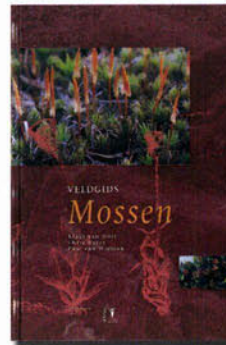
"Verborgene Valleien" is de naam van een nieuwe visie op de eindafwerking van mergelgroeves. De visie legt de nadruk op natuurlijke processen en wil nieuwe inzichten bieden voor de afwerking en het beheer van groeves. Deze werkwijze zal leiden tot een grotere variatie in soortenrijkdom en natuurtypen in groeves die de bestemming natuur krijgen. Ook in de ENCI-groeve blijken zich goede mogelijk-

heden voor te doen om natuurlijke processen in de eindafwerking te integreren. Het rapport beschrijft hier toe de inrichtingsvoorstellen. Ook komt de huidige situatie uitgebreid aan bod. Nadruk ligt echter op de potenties voor natuurlijke processen en spontane vegetatieontwikkeling en de rol van natuurlijke begrazing. Bijzonder is het uitdurende en afstromende grondwater vanaf de wanden in de groeve. Dit levert een dusdanig uniek landschap voor bijzondere planten en dieren op, dat gekeken is of dit na winning behouden kan blijven door het grondwater uit de groeve te blijven pompen. Ook zijn de effecten beschreven indien na winning gestopt wordt met pompen, en de groeve volloopt met water.

DORT, K. VAN, C. BUTER, & P. VAN WIELINK, 2002. Veldgids Mossen. Tweede, herziene druk. 272 pp (kleur). KNNV-uitgeverij, Utrecht. ISBN 90 5011 110 6. Te bestellen voor € 27,95 (€ 24,95 leden KNNV/NGHL) + € 3,50,- verzendkosten bij de KNNV Uitgeverij te Utrecht (tel. 0348-558300). Ook verkrijgbaar in de boekhandel.

Van de ruim vijfhonderd mossensoorten in Nederland, worden in de Veldgids Mossen de meest algemene soorten behandeld. De nadruk ligt hierbij op herkenning met het blote oog of loep. In de determinatiesleutels wordt ook gebruik gemaakt van veldkenmerken. Bij de beschrijving van de soorten is aangegeven of verwarring met andere mossen mogelijk is en welke soorten dit eventueel kunnen zijn. Per soort is informatie opgenomen over landschapstype en milieu en zijn een duidelijke zwart-wittekening en foto's van de soort in zijn natuurlijke omgeving opgenomen.

Door dit alles is het boek goed bruikbaar voor een ieder die geïnteresseerd is in mossen. Het succes heeft dan ook een tweede druk noodzakelijk gemaakt. Vergeleken met de eerste druk is niet veel veranderd. Wel zijn tekortkomingen verholpen. Zo staan bijvoor-

beeld in de tweede druk bladzijdennummers van de soorten in de determinatietabellen vermeld en zijn enkele tekeningen aangepast. Ook zijn de wetenschappelijke namen volgens de standaardlijst van 1999 opgenomen en zijn waar mogelijk de nieuwste Nederlandse namen vermeld.

Wie zijn rapport, boek, etc. opgenomen wil zien in deze rubriek, kan een literatuurverwijzing met een korte inhoudsbeschrijving en de bestelwijze opsturen naar de redactie o.v.v. "recent verschenen". De publicaties moeten betrekking hebben op voor Limburg relevante onderwerpen.

Guido Verschoor